

Valgt blev: *Nina Andersen, Conradsen, Boye Hansen, Lysholt Hansen, K. Axel Nielsen, Orla Pedersen, Sofie Pedersen, Schrøder, Lorentzen, Frode Carstensen, Heilensen, Thisted Knudsen, Ladefoged, Hanne Budtz, Bruun de Neergaard, Erna Sørensen og Else Zeuthen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om midlertidig ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Tilskud til anerkendte arbejdsløhedskasser).

Valgt blev: *Bundvad, Bladt, Eimer-Jensen, Lund Jensen, Wiggo Larsen, Hans Rasmussen, Ravn, Robert Sørensen, Lorentzen, Anders Andersen, Søren Andersen, N. Chr. Christensen, Conrad Kofoed, Poul Sørensen, Fibiger, Adolph Sørensen og Aage Fogh.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1957 til 31. marts 1958.

(Lovforslaget findes i tillæg D. sp. 1, fremsættelsen i tidenden sp. 1218).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kolbjørn: Der er kun forløbet 6 uger, siden partierne her i tinget startede folketings-samlingen med den såkaldte storpolitiske debat, men hvilken forandring er der ikke sket i disse 6 uger. I oktober kunne man endnu håbe på fortsat afspænding mellem magtgrupperne og deraf følgende lettelser, psykologisk, politisk og finansielt. I dag er situationen ændret i bund og grund. De voldsomme begivenheder og den brutale magtpolitik har fået smilene til at stivne og har hos mange fremkaldt en stemning

som i 1938. Vi må berede os på vanskeligheder af både den ene og den anden art.

Samtidig har alvoren i det, vi har set, måske også vakt til dybere forståelse af et og andet. Det er, som om man ligesom i besættelsestiden besinder sig på, hvad vort danske folkestyre er værd, og hvad det politiske arbejde går ud på. Vi har vore fri valg, vor ytringsfrihed og vor retssikkerhed som noget selvfølgeligt. Vi kan med stemmesedlen roligt og fredeligt og uden at løbe nogen risiko fjerne et styre, vi ikke synes om. Forud for valgene holdes i mange kredse fælles vælgermøder. Fremmede synes, det er en ejendommelig form for valgkamp, og alt efter temperament finder de det komisk eller forargeligt, at modstanderne, når dysten er slut, kan drikke kaffe sammen; og dog er måske dette træk symbolsk for, hvor dybt forankret demokrati og tolerance er i dagligdagens Danmark.

Folketinget og dets medlemmer kan man selvfølgelig kritisere med mere eller mindre grund; men mon ikke også de fleste af dem, der kan lide at udtrykke deres overlegne syn på politik og politikere, til syvende og sidst mener, at det er det værdigste og det bedste at søge landets problemer — også de mange, hvor gruppeinteresser står imod hinanden — løst ved parlamentarisk forhandling? Det kan tage sin tid, men som oftest nås dog et resultat.

Når vi i dag begynder drøftelsen af den finanslov, der skal danne rammen om landets styrelse fra den 1. april 1957 til udgangen af marts 1958, kan det være fristende at opremse tal, men det er nok mere frugtbart at holde sig til de store linjer. Vi har jo materiale til både at gå i enkeltheder og til at drage sammenligninger.

I denne forbindelse vil jeg gerne takke den højtærede finansminister for det lille hæfte med oversigt over den statsfinansielle stilling i det afsluttede regnskabsår, som vi formentlig nu må regne som et fast led i det materiale, der stilles til tingets rådighed. Det har sikkert allerede vist sig

[Kolbjørn.]

værdifuldt både for tingets medlemmer og andre, der beskæftiger sig med disse problemer.

Det første, der slår én ved det fremsatte finanslovsforslag, er dets meget store tal. Det balancerer med godt 5 milliarder kroner. Sammenligner vi med den for indeværende år vedtagne finanslov, er udgifterne steget med 258 mill. kr., indtægterne med 251 mill. kr., hvorved indtægterne kommer op på 5 003 mill. kr. Der regnes med et overskud på drifts- og anlægsbudget på 373 mill. kr.

Trods disse meget store summer rummer forslaget kun få overraskelser. Jeg siger ikke dette af ubekymrethed over tallenes svulmen, men fordi væksten ikke skyldes nye og uventede bevillinger. Forslaget bærer præg af, at der er holdt igen. Den danske finanslov er jo overhovedet i dag kun i meget ringe grad en egentlig bevillingslov. Den er mere en registrering af det helhedsresultat, som vedtagne love, indgåede overenskomster og bevægelser i det økonomiske liv må antages at føre til.

Hvad indtægterne angår, er det forudsat, at de bestående skatte- og afgiftslove, herunder de i forbrugsbegrænsende hensigt i marts 1955 gennemførte, også får gyldighed i det kommende finansår. Den eneste undtagelse er, så vidt jeg kan se, ejendomsskylden. Her har man regnet med gennemførelse af regeringens forslag om fiksering og derfor opført et uforandret provenu, 8,2 mill. kr.

Indkomst- og formueskatterne på personer forventes at indbringe henholdsvis 80 og 20 mill. kr. mere end forudsat i år som følge af vækst i den skattepligtige indtægt. Selskabsskatterne er ansat uforandret til 350 mill. kr., medens grundskyld og grundværdistigningskyld under hensyn til den nye vurderings forventede resultat er sat 15 mill. kr. op.

Told- og forbrugsafgifter er anslået omtrent uforandret til 2 613,5 mill. kr. Dog viser en sammenligning med den finanslov, vi vedtog i marts, visse mindre forskydninger: afgifterne på tobak og motor- og benzinafgifter ventes at ville give mere, henholdsvis 675 mill. kr. og 622,5 mill. kr. Her har forslaget altså et meget sårbart punkt, hvis de nuværende forsyningsvanskelig-

heder bliver af længere varighed. Afgifterne på øl og spiritus samt chokolade menes at indbringe mindre, men dog de antagelige summer af henholdsvis 510 mill. kr. og 140 mill. kr.

Udgiftsforøgelsen er spredt over de forskellige ministerier, men synes i alt væsentligt forårsaget af stigende priser og lønninger. Dertil kommer forskydningerne i befolkningens alderssammensætning. Det voksende antal ældre øger socialministeriets udgifter til aldersrente, medens de store årgange medfører stigende skoleudgifter.

Naturligvis findes der også nye bevillinger på finanslovsforslaget, men deres samlede sum er så ringe, at den ikke har nævneværdig indflydelse på udgiftsstigningen. Nye bevillinger findes især under undervisningsministeriet; der foreslås bl. a. nyoprettet 5 lektorater ved Københavns universitet. På dette ministeriums budget er for første gang statens kunstfond opført med 700 000 kr., ligesom man også som et udtryk for den nyeste udvikling bemærker, at bidraget til den europæiske organisation for atomkerneforskning ventes at ville stige fra 700 000 kr. til 1 341 000 kr.

Statens anlægsudgifter og tilskud til anlægsarbejder er budgetteret til 381 mill. kr. mod 405 mill. kr. på indeværende års budget. Her er statsbanernes post af særlig interesse. Ud over fortsættelse af en række større arbejder, herunder færdiggørelse af færgeruten Halsskov-Knudshoved, er opført bevillinger til påbegyndelse af et fjerde færgeløje i Korsør og til anlæg af en bane fra Nykøbing Falster til Rødby Havn. Til dette sidste arbejde er på forslaget kun opført 1 mill. kr.; men denne bevilling betegner begyndelsen til den gennem mange år drøftede fugleflugtslinje Rødby-Femern, der antages at ville koste 67,6 mill. kr. ud over de i begyndelsen af 1940'erne anvendte beløb. Der regnes med, at der skal anvendes 15 mill. kr. hertil i hvert af de følgende fire finansår. I bemærkningerne siges, at såfremt dette arbejde ikke udføres nu, vil det blive nødvendigt at foretage omfattende udvidelser af anlæggene i Gedser til et anslået beløb af 25—30 mill. kr. samt anskaffe endnu en dansk færge til ruten Gedser-Grossenbrode. I stedet for at ofre disse beløb på en rute, der alligevel må betragtes som midlertidig, bør man efter ministeriets

[Kolbjørn.]

mening nu skride til fuldførelse af den kortere fugleflugtslinje.

Det er nærliggende at sammenligne hovedtallene på et budget med de tilsvarende tal for det sidst afsluttede regnskabsår samt med tallene i det løbende. Det trykte regnskab for finansåret 1955-56 blev jo forelagt ved folketingsårets begyndelse. Det udmærker sig ved at udvise det største overskud i dansk finans' historie: 615 mill. kr., et resultat af de beslutninger om indførelse af forskellige forbrugsbegrænsende afgifter og indskrænkning af anlægsvirksomhed, som et flertal her i tinget traf i marts 1955 til værn for valutaen.

Finansloven for det løbende år har siden sin vedtagelse i marts måned været genstand for en lang række drøftelser. Under forårets forhandlinger om skatteudskrivningen regnedes der med, at året ville komme til at udvise et overskud på omkring 350 mill. kr. Imidlertid forringedes dette ved lønforhandlingernes resultat, nedsættelsen af formueskatten og beslutningen om at øge tilskuddene fra udligningsfonden til kommunernes sygehusudgifter. En sådan forringelse af overskuddet måtte af hensyn til den almindelige økonomiske politik anses for betænkelig. Finansministeren tilkendegav her i tinget og ved et samråd med finansudvalget den 17. maj, at regeringen fandt det påkrævet i det mindste at fastholde et overskud på drifts- og anlægsbudgettet på 350 mill. kr. Dette samråd blev udgangspunkt for en lang række møder med finansministeren, en møderække, der med en afbrydelse midt på sommeren har været ved til i dag. Der har under disse møder og de dér stedfindende forhandlinger været stilet imod besparelser og forbedringer af det løbende års finanslov af en størrelsesorden på 100 mill. kr.

Jeg har set disse møder karakteriseret som en diskussionsklub. Som deltager kan jeg ikke finde kritikken imod finansministeren berettiget. Ministeren har skriftligt henledt udvalgets opmærksomhed på ikke mindre end 180 poster på finansloven, som derefter har været drøftet med henblik på besparelser eller forhøjelser. Ved disse drøftelser har de enkelte fagministre været tilkaldt, ligesom de i en række tilfælde senere har fremsendt skriftligt materiale

til belysning af baggrunden for og betydningen af den enkelte bevilling.

Den højtærede finansminister har nu i sin fremsættelsestale oplyst, at resultatet af disse drøftelser foreløbig har været 60-70 mill. kr. besparelser, hvoraf 50 mill. kr. på forsvaret. Om nogle af de større forbedringer af budgettet, der bragtes i forslag, har det ikke været muligt at opnå enighed i udvalget. Det gælder bl. a. forhøjelsen af forskellige posttakster, hvorom ministeren for offentlige arbejder senere har fremsat forslag her i tinget.

Jeg kan deltage i beklagelsen over, at der ikke er nået større beløb indtil videre, men er egentlig ikke særlig forbavset derover. Som medlem af spareudvalget af 28. april 1950, der under ministeriet Erik Eriksen-Ole Bjørn Kraft gennem 113 møder i løbet af to år nåede frem til besparelser og indtægtsforøgelses på 28,2 mill. kr. — det var dengang, der var vifet med 600 mill. kr.s besparelser — har jeg erfaring for, hvor vanskeligt det er at gennemføre nedsættelser af én gang vedtagne bevillinger.

Det har i pressen været antydnet, at regeringen ikke ville noget, medens oppositionspartierne tilstræbte streng sparsommelighed. Det er en agitationsform, som egentlig ikke kan siges at overraske; den er jo gentaget i årenes løb ved den ene og ved den anden lejlighed. Imidlertid vil der i det foreliggende tilfælde være grund til at slå fast, at initiativet hele tiden har ligget hos finansministeren. Først i slutningen af september begyndte man fra anden side at udforme sine tanker.

Den 19. september proklamerede den konservative presse en konservativ spareplan af henimod 27 mill. kr.s omfang. Senere på dagen blev der forelagt finansudvalget en opstilling af en række punkter, hvorom det hed: „Foranstående fremsættes til nærmere undersøgelse og overvejelse. En del af forslagene er identiske med de af finansministeren foreslåede“. Denne skitse indgik naturligt i drøftelserne, men det må siges, at en række af posterne var af ganske løs karakter. F. eks.: folketingets konto nedsættes med 500 000 kr. Der ses ikke tilløb til nogen nedsættelse i den senere skete indstilling om folketingets budget, til trods for at det konservative parti i udvalget for

[Kolbjørn.]

forretningsordenen er repræsenteret ved fremtrædende medlemmer. 4 mill. kr. på det, pressen kaldte spareplaner, angaves som „almindelige administrative besparelser“, 1 mill. kr. som større tilskud fra de kirkelige midler til pensioner for kirkelige embedsmænd, hvad der formentlig ville indlede en opspisning af disse midler; endelig ventedes ikke mindre end 5 mill. kr. at kunne fremskaffes ved hurtigere inddrivning af børnepenge. Det tør vel siges, at heller ikke denne skitse betød en løsning af spareproblemet.

Først den 20. september fremkom fra venstre et memorandum om spareforanstaltninger, der imidlertid først tager sigte på finansåret 1958-59. Der rejses herunder krav om revision af boligstøtteleven med hurtigere afvikling for øje, revision af arbejdsløshedsloven for at opnå besparelser og fjernelse af, hvad der benævnes upåkrævede understøttelsesmuligheder; reducere af tilskuddene til beskæftigelsesarbejder, hvor procenterne betegnes som delvis meget høje; afskaffelse af tilskud til skolebespisning samt indførelse af betaling for aftenskoleundervisning og for skolebøger til børn.

Det kunne synes, som om der nu skulle fylkes til kamp på den store nedskæringslinje.

Jeg har villet gøre disse bemærkninger om spareforhandlingerne, som det i øvrigt er aftalen at fortsætte ved behandlingen af dette finanslovsforslag under hensyn til den offentlige opmærksomhed, der ret naturligt har været knyttet til dem.

Man nåede altså ikke ad besparelsernes vej til disse 100 mill. kr. Derimod er der udsigt til i det løbende år at komme op på det tilsigtede overskud på mindst 350 mill. kr.s størrelse, idet den højtærede finansminister i sin fremsættelsestale oplyste, at skatterne menes at ville indbringe 60 mill. kr. mere end antaget ved forårets beregning. Efter den revision af overslaget over statens udgifter og indtægter, som just er sket ved fremsættelsen af finansloven, skulle overskuddet for indeværende år kunne anlås til 375 mill. kr. Finansministeren karakteriserede sit forslag, der for det nye år regner med praktisk talt det samme overskud, nemlig 373 mill. kr., uanset

uforandret budgettering til forsvaret, som tilfredsstillende fra et snævert statsfinansielt synspunkt, for så vidt det næppe skulle vise sig nødvendigt at optage nye lån til dækning af finansieringsbehovet for et væsentlig større beløb end de samtidige afdrag på statsgælden.

En foreløbig gennemgang synes mig at bekræfte, at det fremsatte finanslovsforslag trods sine 5 milliarder kroners omfang er et nøgternt budget.

Den økonomiske politik, som finansministeren på regeringens vegne har givet udtryk for, tilsigter at bidrage til stabilisering gennem pengepolitisk neutralitet. Situationen rummer imidlertid sådanne usikkerhedsmomenter i retning af prisstigningstendenser, usikkerhed med hensyn til afgiftsprovenuet og nødvendighed af beredskabsudgifter, at en særlig omhyggelig prøvelse af stillingen under den kommende udvalgsbehandling er påkrævet. I øvrigt vil det være nødvendigt at følge udviklingen med årvågenhed. Jeg finder anledning til at understrege den udtalelse, som den højtærede stats- og udenrigsminister fremsatte ved afslutningen af åbningsdebatten den 19. oktober (sp. 315):

„Jeg har den opfattelse, at alle erhvervsgrupper, alle fagorganisationer, i det hele alle organisationer inden for erhvervslevet sammen med os burde hjælpe med til at holde igen på enhver form for udgiftsstigning og omkostningsstigning, fordi det er i vor fælles interesse, og vi herinde må søge gennem de sparebestrebelse, der nu er i gang, at nå det mest mulige og det, som er mest sobert, det, vi kan forsvare.“

Thorkil Kristensen: Det viser sig jo ifølge den højtærede finansministers fremsættelsestale, at udsigterne for indeværende finansårs resultat falder ret nøje sammen med selve finanslovens, nemlig et overskud på ca. 375 mill. kr. på drifts- og anlægsbudgettet. Når vurderingen nu er lidt gunstigere end i foråret, skyldes det ikke blot den udsættelse eller indskrænkning af de militære anskaffelser, som er besluttet, og de få andre besparelser, som er gennemført i finansudvalget, men også, at indkomstskatten nu skønnes at give lidt mere, end man skønnede i foråret.

[Thorvil Kristensen.]

Der er imidlertid et par ting mere, som trænger til at siges til bedømmelse af indeværende finansårs budget, nemlig, at selv om resultatet nu ser ud til at blive bedre, end man skønnede i foråret, er der alligevel en betydelig usikkerhed med hensyn til finansårets sidste måneder på grund af, at de usikre forhold i verden, Suezkanalens lukning, ikke kan undgå at påvirke både statens indtægter og statens udgifter, vel desværre nok snarest i ugunstig retning. Dertil kommer, at selv om sådanne virkninger af betydeligt omfang ikke skulle vise sig, så skal — som det fremgår af den højtærede finansministers tale — obligationssalget i resten af dette finansår være lidt større end hidtil for at give balance på det samlede budget, kapitalbudgettet indbefattet. Ellers har udviklingen på kapitalbudgettet indtil nu været forholdsvis gunstig, men den tyngde, der skal lægges i obligationssalget, må altså skønnes at blive noget større i vintermånederne.

Mere interessant end disse ting forekommer det mig imidlertid at være at se lidt på det niveau, som statsbudgettet ser ud til at komme til at ligge på i indeværende år. Dette niveau er på både indtægts- og udgiftssiden ca. 150 mill. kr. større end selve finanslovens tal. Jeg går ud fra, at denne stigning for en væsentlig del skyldes prisopgang, og hvad der dermed har forbindelse. Det har jo indflydelse på både indtægts- og udgiftssiden, og dette understreger, at den tendens, der nu har været i en række år for statsbudgettets tal til at stige, fortsætter også i indeværende finansår.

Udgifterne i indeværende finansår vurderes til at blive ca. 10 pct. større end efter det foregående års budget, og det er jo en stigning, der er en del større end pristigningen og antagelig også noget større end stigningen i nationalproduktet. Det var min tanke at have spurgt om dette sidst, at have bedt om en fortsættelse af den undersøgelse af statsfinansernes, de offentlige finansers, forhold til nationalindkomsten, som blev foretaget for nogle år siden, men nu har den højtærede finansminister delvis givet svaret i den interessante artikel fra hans hånd, der fandtes i Dagens Nyheder i går. Det fremgår af denne

artikel, at i de sidste 6 år, fra 1950-51 til 1956-57, er de civile driftsudgifter steget ikke blot i kroner, men de er steget som procent af nationalindkomsten, nemlig fra 8,9 pct. af bruttonationalindkomsten for 6 år siden til 10,3 pct. af den samme bruttonationalindkomst i år, og det er jo en betydelig stigning på 6 år. Dette er de civile driftsudgifter; her er altså forsvaret ikke medregnet. Jeg vil formode, at hvis vi tager de samlede udgifter, altså medregner forsvarsudgifterne og de civile anlægsudgifter, får vi også en nogenlunde tilsvarende stigning. Men det beder jeg om at man forfølger ved videre undersøgelse. Det fremgår også af den højtærede finansministers artikel, at statens indtægter i de samme år er steget fra 13,4 til 16,2 pct. af bruttonationalindkomsten, og da der har været overskud i alle disse år, omtrent af samme størrelse i 1950-51 og i år, må man formode, at de samlede statsudgifter er steget i omtrent samme forhold. Det viser altså, at vi synes at være i en langtidstendens til, at statsbudgettet vokser ikke blot absolut, men også som andel af den samlede produktion og indkomst i landet, og det er noget, der nok kan give anledning til visse overvejelser.

I den artikel, som jeg omtalte før, har den højtærede minister også gjort et yderligere skridt til besvarelse af noget af det, jeg spurgte om i folkepensionsudvalget, nemlig til besvarelse af det spørgsmål, om den udvikling, vi er inde i, påvirker statens indtægter eller statens udgifter mest. Det fremgik, synes jeg, af det svar, jeg foreløbig fik i folkepensionsudvalget, og som er offentliggjort, at der snarest er en tendens til, at udgifterne stiger mere end indtægterne på længere sigt; og herom siger den højtærede finansminister i sin artikel i går, at en 5 pct.s stigning i pengeindkomsterne her i landet gennemsnitlig koster staten ca. 50 mill. kr., idet den får udgiftssiden af statsbudgettet til at stige stærkere end indtægtssiden, hovedsagelig fordi en væsentlig del af indtægterne er forbrugsafgifter, der er fastsat på vægtbasis, og som delvis ligger på artikler, hvis forbrug ikke stiger særlig stærkt, sådan at en væsentlig del af indtægterne kun i ringe grad følger med indtægtsniveauet opad. Kan vi anstille disse betragtninger allerede på grundlag af inde-

[Thorvil Kristensen.]

værende års budget, rejser sig det spørgsmål, hvad vi yderligere kan lære, når vi ser på det næste finansår, det finansår, som finanslovsforslaget drejer sig om. Men her gælder det naturligvis, som jeg sagde før, at usikkerheden på grund af de internationale forhold i særlig grad vil gøre sig gældende i det kommende finansår. Jeg skal gøre nogle bemærkninger om dette forhold i slutningen af det, jeg har at sige i dag.

Holder vi os foreløbig til selve finanslovsforslaget, viser det indtægter på ca. 5 milliarder kr. og udgifter på ca. 4,63 milliarder kr., det vil sige et overskud på godt 370 mill. kr. eller nogenlunde det samme som i indeværende finansår. Det betyder, hvis man kan holde sig til disse tal, således som også den højtærede minister sagde, at der på indtægtssiden og udgiftssiden er en stigning på ca. 100 mill. kr. i forhold til indeværende års budget, som det ser ud i dag. Det er i og for sig en overraskende lille stigning, og den er da også, hvad jeg nærmere skal dokumentere, i virkeligheden helt misvisende. Det ville jeg ønske den højtærede minister var gået lidt nærmere ind på i sin tale. Det er misvisende, når stigningen ser ud til kun at blive ca. 100 mill. kr. på indtægts- og udgiftssiden, og det er misvisende i hvert fald af tre grunde, som jeg her skal nævne. Jeg skynder mig at tilføje, at jeg tror ikke, det har været hensigten at vildlede, men jeg tror, billedet kan blive mere fuldstændigt, når man følger det til, som jeg nu skal nævne.

Folkepensionsbidraget er vurderet til 105 mill. kr. i næste finansår. Dette bidrag er i realiteten en skat, men man vil forgæves søge det i den paragraf, hvor de andre skatter står. Det er nemlig trukket fra i selve folkepensionsudgiften i stedet for at blive lagt til skatterne. Man har her anvendt en nettopostering i stedet for en bruttopostering. Det kan altid diskuteres, hvad man skal gøre i det enkelte tilfælde. Det er også diskutabelt, at vi trækker børnetilskuddet fra i indkomstskatten, mens det jo nærmest hører hjemme som et tillæg til de sociale udgifter, selv om jeg erkender, at den formelle begrundelse her nok er større for at trække det fra, fordi det principielt trækkes fra i de pågældende skatter. Men man kunne, hvis man anvender denne

nettopostering på andre områder, f. eks. også i sin tid have trukket værneskatten fra forsvarsudgifterne. Det ville nok i og for sig have været en smart idé, fordi det ville have fået forsvarsudgifterne til at se mindre ud, hvad der måske kunne have gjort visse af vore politiske debatter lettere, men ikke rigtigere og klarere. Jeg fortryder derfor ikke, at vi opførte værneskatten som den skat, den var. Jeg har nævnt disse ting for at vise, at man ved at trække folkepensionsbidraget fra udgifterne til aldersrenten og folkepensionen i virkeligheden har angivet en stigning i det samlede budget, som er 105 mill. kr. mindre, end den virkelig er.

Den anden grund til, at tallene ikke giver det rigtige billede, er, som den højtærede finansminister også nævnte, at folkepensionsudgifterne i det kommende finansår ikke virker med deres fulde vægt. Det gør de ikke af to grunde. For det første fordi ordningen først begynder den 1. oktober 1957, altså kun virker et halvt år, og for det andet fordi kommunerne lægger ud i første omgang, således at statens udgift i det første år kun bliver det forskud på refusionen til kommunerne, nemlig 70 pct., som skal udbetales. Dette gør, som den højtærede finansminister også påpegede, at folkepensionsudgiften først falder med sin fulde vægt i 1958-59.

Dertil kommer en tredje faktor, som jeg vil understrege. Det fremgår af den højtærede finansministers tale, at de civile driftsudgifter i finansåret 1957-58 er beregnet på grundlag af julipristallet i år. Jeg går ud fra, at dette ikke blot gælder de civile driftsudgifter, men også anlægsudgifterne og de militære udgifter. Jeg vil for en ordens skyld gerne spørge, om dette ikke er tilfældet. Det er klart, at man er nødt til foreløbig at beregne på basis af det sidste pristal, man kender. Så vidt jeg husker, lykkedes det i fjor at gøre det på grundlag af oktoberpristallet; jeg er dog ikke helt sikker. Men der kan ikke være nogen som helst tvivl om, at pristallet i finansåret 1957-58 i gennemsnit vil være en del højere end julipristallet i år, og også af denne grund vil statsbudgettets tal, antagelig både på indtægts- og udgiftssiden, blive en del større, end de er efter finanslovsforslaget. Det vil altså sige, at vi i 1957-58 antagelig

[Thorkil Kristensen.]

vil se en betydelig stigning i det samlede statsbudget, skønt folkepensionen ikke virker med sin fulde vægt i dette år.

Hvad angår resultatet for statsfinanserne, er det meget svært nu at sige noget om, hvordan det virkelig vil blive, om det vil komme til at ligne det beløb på 373 mill. kr., der nu står opført som overskud, eller det vil afvige betydeligt derfra.

Der er imidlertid én ting, man kan sige med sikkerhed, og det er, at får vi betydelige finansielle problemer i 1957-58, hvad vi altså ikke ved, så er det så meget mere sikkert, at vi får det i 1958-59, hvis der da ikke sker helt mærkelige ting, der ændrer billedet. I 1958-59 er det jo nemlig, at folkepensionen begynder at virke med sin fulde vægt. I 1957-58 virker denne nye lov paradoksalt nok til en forbedring af statsfinanserne, idet den indtægt, man får gennem folkepensionsbidraget, er større end det forskud, man skal udbetale i refusion for et halvt år til kommunerne i samme finansår. Men anderledes bliver billedet fra 1958-59, når folkepensionsudgifterne falder med deres fulde vægt, og når — som det ser ud i øjeblikket — de besparelser, hvormed man havde tænkt sig at dække en del af udgifterne, ikke, i hvert fald ikke endnu, er skaffet til veje. Det er derfor, som vi har sagt det i venstres finans- eller spareplan, som vi afleverede i finansudvalget i september, fra 1958-59, at de egentlige langtidsproblemer, de egentlige tunge problemer i vor finanspolitik, begynder at melde sig. At det er langtidsproblemer, fremgår af, at folkepensionsloven er en permanent lov, og at der ikke er skaffet langtidsbesparelser svarende til dens merudgifter, besparelser, som man kan regne med i årene fremover.

At vi allerede har et langtidsproblem i selve statsfinanserne, fremgår også af den højtærede finansministers fremsættelsestale, idet han dér understregede, at man atter i det kommende år har holdt igen på de offentlige anlægsudgifter, har udsat ting, som egentlig trængte til at blive gennemført. Det har vi nu gjort så tit i de senere år, og derved skubber vi vanskelighederne frem foran os, og det giver dem langtidskarakter. Men når det er et langtidsproblem, hænger det navnlig sammen med, at de økonomiske vanskeligheder, som har

været baggrunden for de sidste 10 års overbudgetteringspolitik, efterhånden mere og mere viser sig at være langtidsproblemer. Jeg husker endnu sommeren 1954, da den daværende højtærede forsvarsminister forelagde planerne om visse nedskæringer af de militære udgifter — hovedsagelig på anlægs- og anskaffelsesbudgettet — at da blev det fra regeringens side anført som en begrundelse for dette, at man anså de daværende valutavanskeligheder for at være af forbigående karakter. Det er der næppe nogen der tør sige mere, navnlig efter at samordningsudvalget i sommer har afgivet sin interessante betænkning.

Jeg skal ikke mindst med baggrund i denne betænkning, men også med baggrund i, hvad vi alle sammen ved, og hvad der for nylig er påpeget i en interessant rapport fra OEEC om de nordiske lande, sige et par ting om de tre store og desværre langtidsbetonede problemer, som i dag præger dansk økonomi, og som er den almindelige baggrund for den finanspolitik, vi må føre.

Det første er investeringsproblemet. Vi har nu haft valutavanskeligheder i så mange år, og vi har så tit måttet løse disse vanskeligheder delvis ved kreditindskrænkning, at valutaproblemet, om jeg så må sige, er blevet transformeret til et investeringsproblem. Vi har klaret vore akutte vanskeligheder gang på gang delvis ved at nedskære forbruget, men delvis desværre også ved at nedskære investeringerne; herefter står vi med disse manglende investeringer, som hæmmer landets produktive udvikling, og som uden tvivl er en af årsagerne til, at produktionen her i landet er steget langsommere i de senere år end i de fleste andre vesteuropæiske lande. Dette fremgår klart af samordningsudvalgets betænkning, som jeg nævnte før, og det fremgår også af den rapport fra OEEC, som jeg ligeledes nævnte, og da det ser ud til, at det vil være sådan i en række år fremover, må vi være forberedt på, at de vanskeligheder, vi har haft at kæmpe med i vor finanspolitik, kommer vi ikke foreløbig til at tage afsked med.

Der er imidlertid et andet problem, som jeg vil fremhæve, og det så meget mere, som jeg ikke synes, at den højtærede finansminister har taget det op på samme måde, som jeg erkender at han har taget investeringsproblemet op i sin tale. Jeg tænker

[Thorvil Kristensen.]

på problemet om bevægeligheden på det danske arbejdsmarked. Vi har en højere beskæftigelsesgrad, end vi havde før krigen, og det er vi alle sammen glade for, men også på det område ser det ud til, at vi sækker lidt agterud for en række andre lande. Beskæftigelsesgraden er gennemgående ikke steget så meget i forhold til 1930'erne her i landet som en række andre steder. Dette punkt, bevægeligheden på arbejdsmarkedet, beskæftiger også samordningsudvalget, som i sin betænkning fra i sommer taler om, at større mobilitet på arbejdsmarkedet ville være ønskelig. Også OEEC har i sin rapport nu i efteråret været inde på det. Jeg mener ikke, at man kan blive ved at skubbe dette problem fra sig. Jeg nævnte i min finanslovstale sidste år arbejdsløshedsloven som en af de ting, der burde tages op til revision. Der var en debat om dette i det høje ting i sidste uge, og det fremgik bl. a. deraf, at vi fra venstres side ønsker, at den kommission, der nu sidder, skal have sin opgave udvidet til at omfatte en almindelig revision af arbejdsløshedsloven. Når vi ønsker dette, er det ikke alene af statsfinansielle grunde, ikke alene fordi statens udgifter til dette formål er betydelige, men også fordi vi frygter — og jeg ved, at andre frygter det samme — at den ordning, vi nu har på dette område, hæmmer bevægeligheden på vort arbejdsmarked, idet den ikke indeholder det fornødne incitament til, at arbejdskraften straks, når den er blevet ledig, søger over på de områder, hvor der er produktiv beskæftigelse. Herom har allerede arbejdsmarkedskommissionen for 4 år siden i en betænkning fremsat nogle udtalelser, som jeg beder om den højtærede formands tilladelse til at citere. Det hedder her:

„Set på længere sigt har understøttelsesniveau været voksende, og på samme måde er understøttelsen steget i forhold til lønnen; det må derfor antages, at de med ydelse af arbejdsløshedsunderstøttelse forbundne bevægelseshæmmende virkninger gør sig gældende i dag med større styrke end tidligere.“

Så vidt arbejdsmarkedskommissionen, og der er ikke noget i de forløbne 4 år, som har ændret dette billede. Det betyder ikke blot,

at visse produktionsmuligheder går tabt, fordi vort arbejdsmarked ikke er tilstrækkelig bevægeligt, men også, at nogle mennesker, uden at det er fornødent, underkastes de lidelser, som arbejdsløsheden medfører.

Det tredje hovedproblem, jeg vil nævne, er inflationsproblemet, som vi så tit taler om, og hvis alvorlige karakter vi alle kender. Det er ikke min hensigt at fremsætte skræmmende udtalelser, men det kan ikke nægtes, at når vore obligationskurser i dag ligger så dårligt, som de gør, er inflationsfrygten sikkert en af årsagerne dertil. Der er en tendens til at søge bort fra de fast forrentede værdier over til andre værdier, som bedre kan følge inflationen op.

Nu skal det erkendes, at inflationen i det store og hele er noget internationalt; den foregår i så at sige alle lande i øjeblikket; men det betyder ikke, at vi ikke selv kan gøre noget for at bestemme, i hvilken grad denne internationale bevægelse kommer til at slå igennem herhjemme. Vi er ikke magtesløse, og jeg vil gerne fremhæve to forhold, som påkalder vor overvejelse. Det ene er, at pristasssystemet i den form, det har, hvor en pristasstigning omfatter alle skatter, både direkte og indirekte, og hvor den umiddelbart går ind i lønningerne og dermed videre i den følgende prisudvikling, gør inflationens videre forløb mere automatisk og derfor sikkert i det lange løb mere vidtgående, end det ellers ville være. Også på det punkt har den omtalte beretning fra OEEC nogle bemærkninger, der røber en vis bekymring over pristasssystemets vidtgående karakter i Danmark, og der er i samordningsudvalgets betænkning et par sider, som ganske vist af naturlige grunde er meget forsigtigt formuleret, men som jeg alligevel ikke tror jeg tolker forkert, når jeg siger, at også de indebærer en vis betænkelighed ved den form for pristasssystem, vi har i øjeblikket. Jeg vil derfor tro, at en revision med henblik på at få et system, der ikke i samme grad som det nuværende bringer inflatoriske tendenser videre frem, vil være påkrævet, og det ville interessere mig at høre den højtærede finansministers syn på dette spørgsmål.

Der er imidlertid et andet spørgsmål, som melder sig i denne forbindelse. Tekstilafgifterne er jo ved en lov, vedtaget i sidste

[Thorkil Kristensen.]

folketingsår, principielt gjort permanente, selv om der ikke er taget stilling til, hvor længe de skal eksistere. Jeg skal ikke komme ind på disse afgifter og deres eventuelle kortere eller længere fremtid, men blot sige, at hvis de fortsætter ud over den 31. marts 1957, og hvis der ikke kommer flere sparebeviser, vil pristallet stige med adskillige points. Vi er ikke tilhængere af, at der kommer flere sparebeviser, og jeg har grund til at tro, at mange har den samme opfattelse; det vil blot betyde, at vi påfører staten flere byrder ud i fremtiden. Men når der ikke kommer flere sparebeviser, kan man kun hindre en pristalsstigning ved, at tekstilafgifterne i den tid, de måtte eksistere, og hvis længde jeg ikke skal udtale mig om, holdes uden for pristallet. Vi mener, at dette vil være det rigtige, og jeg beder om at få at vide, hvad den høje regerings syn på dette spørgsmål er.

Efter dette blik på vort samfunds økonomi vender jeg tilbage til statsfinanserne og deres plads i det samlede billede. Vi har set, at vi står over for nogle langtidsp problemer, som gør en forsigtig økonomisk politik påkrævet. Vi har set, at det navnlig er fra 1958, de vil være brændende, selv om det må erkendes, at de udenlandske begivenheder måske kan gøre dem aktuelle meget tidligere. Vi har i det sidste halve år i finansudvalget ført langstrakte forhandlinger om besparelser for at opnå en styrkelse af vor finansielle politik. Jeg tror ikke, jeg siger for meget, når jeg rekapitulerer vore erfaringer derhen, at disse forhandlinger har vist, hvor svært det er at blive enig om besparelser, der virkelig betyder noget. Derfor står vi i virkeligheden også med dette besparelserproblem som et problem på længere sigt. Det er ikke gjort med at gå en hel masse poster igennem, se på, hvordan de er i øjeblikket, og se på, om vi kan skære lidt væk hist og lidt mere her. Med henblik på denne fremtid, når vi igen skal se på besparelserproblemerne, gælder det først og fremmest om at få en

realistisk vurdering, og jeg vil derfor henstille til den højtærede finansminister, at han viderefører de undersøgelser, der er foretaget om langtidsudviklingen i vore statsfinanser, og prøver at føre dem nogle år frem i tiden.

Der er i anmærkningerne til finanslovsforslaget en vurdering af statsbanernes anskaffelse af fast materiel o. lign. i de kommende 5 år. Det er blot et enkelt punkt, men det er meget nyttigt. Jeg vil gå videre og sige, at vi trænger egentlig til på hele trafikområdet at få en samlet vurdering så vidt muligt for nogle år frem i tiden. Vi har jo meget store udgifter til vejene, og vejdirektøren har for nylig sagt, at de burde være endnu større. Der foreligger meget store og kostbare planer om Københavns nærtrafik, og der er jo også andre områder, hvor trafikvæsenet stiller krav til statens finanser. Jeg minder blot om de store planer om udbygning af Københavns lufthavn, hvortil kommer, at ikke mindst debatten om Østifternes Kreditforenings bygning har vist, at udbygningen af vejene måske kan medføre nedrivninger af betydeligt omfang. Jeg henviser i denne forbindelse til et foredrag, som professor Anker Engeldung for nylig har holdt, og hvori han prøvede at kaste blikket helt frem til år 2000 og spåede, at man da bliver nødt til at skrælle gaderne og ligefrem fjerne bygninger i større omfang mange steder. Det er måske langtidsperspektiver, men sagen om Østifternes Kreditforenings bygning er det første eksempel på, at de kan blive aktuelle, før vi tænker det. Jeg vil derfor være glad for, om vi i finansudvalget på et eller andet tidspunkt kan få en vurdering af det samlede behov for trafikinvesteringer for nogle år frem i tiden. Man kan selvfølgelig diskutere, under hvilke forudsætninger noget sådant skal opstilles, men hvis vi får et foreløbigt udkast, kan vi også drøfte forudsætningerne.

Ser vi imidlertid på statsbudgettet i lyset af disse langtidsp problemer, er der for mig ingen tvivl om, at det, vi har sagt i venstres spareplan om, at også besparelserne skal ses

[Thor kil Kristensen.]

i dette perspektiv, holder stik. I denne belysning beder jeg om at det, jeg før har sagt om arbejdsløshedsloven, bliver taget op.

På samme måde bør, som vi også har fremhævet i vor plan, byggestøtteloven tages op til fornyet overvejelse og til revision i lys af den nuværende stilling. Det er jo godt 1½ år siden, at den nugældende byggestøttelov blev vedtaget sammen med den gældende lejelov, og selv om der er fastsat udlånsbeløb til og med finansåret 1958-59 i denne lov, er disse lån jo ikke givet; vi mener, at før man når så langt frem, ja, i virkeligheden så snart som muligt, bør man tage hele dette spørgsmål op til fornyet overvejelse. Når vi ved, at vi skal skaffe besparelser til delvis dækning af folkepensionen, må det være klart, at man ikke samtidig kan løse andre opgaver i samme omfang, som man ellers ville kunne, og vi beder derfor om, at boligstøtteloven tages op til overvejelse.

Den højtærede finansminister talte om, at statens obligationssalg kunne blive en byrde for investeringerne, og at det derfor gjaldt om at lægge statens løbende finanspolitik således an, at vi ikke vil blive nødt til at dække for stor en del af udgifterne gennem obligationssalg. Jeg er enig med den højtærede finansminister i denne betragtning, men det er jo ikke blot et spørgsmål om at skaffe andre indtægter, det er også et spørgsmål om at formindske statens forpligtelser på boligområdet.

Jeg har tidligere — allerede sidste år — nævnt beskæftigelsesloven, hvorefter der gives meget betydelige tilskud til en række arbejder, hvis overvejende formål er blot dette at give beskæftigelse. Det er godt at hjælpe dem, der er arbejdsløse, men vi skal passe på, at vi ikke gennem denne lovgivning i virkeligheden holder arbejdskraften borte fra de produktive områder, hvor der i særlig grad er behov for den. Jeg har derfor i finansudvalget henstillet til den højtærede økonomi- og arbejdsminister at tage denne lov og dens tilskudssatser op til fornyet eftersyn, og jeg vil gentage denne opfordring her.

Der er endelig endnu et punkt, jeg vil gøre et par bemærkninger om, og det er administrationsudgifterne. Der tales meget tit om den store administration, vi har i

staten og kommunerne i vore dage, og der siges utvivlsomt meget om den, som ikke er tilstrækkeligt funderet. Det er let at hævde, at man ikke skal have så stor en administration, men selvfølgelig skal administrationen løse de opgaver, der bliver lagt på den. Det synspunkt, jeg ville fremdrage til overvejelse, er dette, om vi ikke fra lovgivningsmagtens side er lidt for slemme til at lægge betydelige byrder på administrationen ved undertiden at formulere lovene således, at deres administration bliver unødvendig indviklet. Jeg siger dette uden nogen bestemt adresse, vi er utvivlsomt alle sammen mere eller mindre medskyldige. Det ville dog uden tvivl være af stor nytte, hvis vi kom ind på i fremtiden, hver gang vi overvejer en eller anden ændring af en lovgivning, da at stille os det spørgsmål: medfører nu ikke dette nye administrative opgaver, som måske kunne forenkles, hvis vi formulerede loven anderledes? Det er for billigt at skælde ud på administrationen, fordi den breder sig, hvis forklaringen for en stor del ligger i de opgaver, vi selv giver de administrative organer.

Der er et specielt punkt, jeg endelig vil nævne, noget, der har været omtalt meget i bladene i de sidste uger, nemlig spørgsmålet om Thyborøn. Der er sat et nul ud for denne post i finanslovforslaget, og det motiveres i anmærkningerne med, at det for tiden er under overvejelse, i hvilket omfang der skal arbejdes på Thyborønprojektet i det kommende finansår. Det er naturligt, at dette spørgsmål overvejes, men jeg går ud fra, at det må ske i lyset af de indlæg, der er kommet fra forskellig side i den sidste tid. Der synes at være to opfattelser, der gør sig gældende: nogle mener, at man kan nøjes med en billigere løsning, der dog tager rimeligt hensyn til de forskellige interesser, medens andre mener, at det tværtimod haster og haster meget stærkt med at gå videre med den løsning, som er vedtaget, da man ellers kan risikere en farlig udvikling. Jeg tør ikke gøre mig til dommer i dette spørgsmål. Jeg tør heller ikke i øjeblikket afæske regeringen en udtalelse, når der i anmærkningerne til finanslovforslaget står, at spørgsmålet er under overvejelse i regeringen i øjeblikket. Jeg beder kun om, at vi, så snart man mener at have det fornødne

[Tharkil Kristensen.]

overblik, må få en redegørelse i finansudvalget, således at vi hurtigst muligt kan tage stilling til dette meget vigtige spørgsmål.

Jeg har ikke hidtil beskæftiget mig væsentligt med de sidste ugers voldsomme begivenheder ude i verden. Den højtærede finansminister strejfede dem i sin tale, men ikke meget mere, og jeg erkender, at det er begrænset, hvad man kan sige om dem. Men både begivenhederne i Ungarn og begivenhederne omkring Suezkanalen har vist, at vi lever i en urolig tid, og dette kan ikke undgå at få indflydelse på Danmarks forhold, også på de danske forhold, vi her taler om, nemlig de økonomiske.

Hvad selve statsfinanserne angår, er der en del, der tyder på, at den benzinrationering, som nu er gennemført — eller jeg skulle måske hellere sige den nedgang i benzintilførslerne og olietilførslerne, som vi kommer til at stå over for — vil påvirke statens finanser. Motorafgifterne vil give mindre; det gælder både selve benzinafgiften og — så vidt man kan skønne — i en periode også omsætningsafgiften, idet køb af nye vogne synes at være gået betydeligt ned. Så kan man naturligvis sige, at de penge, folk ikke giver ud til benzin og motorkøretøjer, har de disponible til andre ting; men bortset fra, at benzinen måske stiger i pris på grund af de længere transporter og af andre grunde, må man forvente, at den købekraft, der her skubbes væk fra dette område, hovedsagelig vil finde hen på mindre beskattede områder, således at staten får mindre indtægter af den.

Hertil kommer, at der i denne tid tales om udgifter til et forøget beredskab på forskellige områder og om andre udgifter, der er forårsaget af den ekstraordinære situation. Vi har modtaget ungarske flygtninge her i landet, og det er vi glade for at vi har kunnet; vi synes, det er rigtigt. Vi har sendt et troppekontingent til FN-styrken i Ægypten. Det mener vi også er rigtigt. Selv om en del af udgifterne hertil — måske hovedparten — kommer til at ligge på FN, kan det vel ikke undgås, at det kommer til at påvirke også vore egne udgifter. Det samme vil gælde, hvis vi skal have en styrkelse af vort civilforsvarsberedskab og måske på andre områder skal ofre

noget på at være forberedt på ubehagelige situationer. Man må altså regne med, at det finansielle billede kan blive forrykket — og vel nok snarest i ugunstig retning — på basis af de begivenheder, der har fundet sted ude i verden i den sidste tid. Om det bliver for kortere eller længere tid, ved jeg ikke.

Det må naturligvis være vor opgave i finansudvalget ved den høje regerings hjælp at følge disse forhold så nøje som muligt; men af fuldt så stor betydning er det måske, at disse begivenheder også kan få indflydelse på vor økonomi i anden retning — jeg tænker særlig på valutastillingen. Hvis der kommer meget betydelige stigninger i benzinpriserne, oliepriserne i øvrigt og andre varers priser, fordi verdenstønnen bliver stærkere beslåglagt til de længere sejlads, vil det jo påvirke vor betalingsbalance; til gengæld vil naturligvis de stigende fragter give danske skibsfartsindtægter et stød opad — om plus eller minus bliver størst, kan man ikke sige på forhånd. Der er grund til at følge dette spørgsmål med betydelig opmærksomhed, og det giver mig anledning til at sige, at når den højtærede finansminister i sin tale konstaterede, at aktiviteten her i landet synes at være svagt stigende, er det vistnok rigtigt, dog med den tilføjelse, at forbruget her i landet synes at være stigende. Derpå tyder også den sidste handelsstatistik, som jo nu viser en meget stor import en række måneder i træk; derpå tyder det vel også, at den hjemlige produktion af forbrugsvarer har været i opgang; men stigningen er vel i øvrigt sket, dels fordi statsoverskuddet er gået ned, dels fordi betydelige lønforhøjelser blev gennemført i foråret. Der er derfor grund til at følge valutaudviklingen med megen opmærksomhed og grund til at se vor hele økonomiske politik i denne belysning.

Jeg skal i denne forbindelse også gøre en enkelt bemærkning om prisudviklingen. Hvis der kommer betydelige stigninger på vore importvarer, gør det det inflationsproblem, jeg før talte om, så meget mere brændende, og det gør derfor de to spørgsmål, jeg stillede til regeringen om inflationsproblemet, så meget mere aktuelle.

De ting, jeg her har nævnt til sidst, drejer sig jo alle sammen om usikkerhedsmomen-

[Thorkil Kristensen.]

ter, og selv om vel nok de fleste af disse momenter peger i ugunstig retning, sådan som det ser ud i dag, ved vi naturligvis ikke, på hvilken måde de nærmere vil påvirke det økonomiske og det finansielle billede. Derfor er denne førstebehandling af finanslovsforslaget naturligvis kun noget foreløbigt; vi må i finansudvalget følge udviklingen nøje i vinterens løb, og den virkelige finansielle debat, hoveddebatten for det kommende finansår, må så komme engang i marts måned. Alt, hvad man kan gøre for inden den tid at have det bedst mulige overblik over forholdene, må vi gøre, og resultatet kan bidrage til, at folketinget, når det skal træffe sine beslutninger, gør det med den grad af sikkerhed, som den verden, vi lever i, nu engang tillader.

Thestrup: Det finanslovsforslag, der nu foreligger til behandling, foreslår indtægter på 5 003 mill. kr. og udgifter på 4 630 mill. kr. og et overskud på 373 mill. kr. Finanslovsforslaget for 1951-52 — det sidste, som den forrige socialdemokratiske regering fremsatte — balancerede med 2 163 mill. kr. Den borgerlige regerings sidste finanslovsforslag balancerede med 2 880 mill. kr., og den nuværende regerings første finanslovsforslag balancerede med 3 150 mill. kr. Stigningen i budgettet fortsætter sin gang og stigningen i skatter og afgifter ligeledes, og det kan se ud, som om farten opefter bliver større og større.

I sin fremsættelsestale og i den oversigt over den statsfinansielle stilling i 1955-56, der fulgte finanslovsforslaget, har den højtærede finansminister redegjort for stillingen for indeværende år på de enkelte indtægts- og udgiftsposter og for de enkelte konti i forslaget.

Hvad angår stillingen for indeværende finansår, har spareforanstaltningerne samlet en del opmærksomhed. Det kan jo ikke siges, at vi har nået meget på dette område. Vi har nået 60-70 mill. kr. Vi mangler altså 30-40 mill. kr. i de 100 mill. kr., vi havde sat os som mål. De forslag vedrørende de 30-40 mill. kr., som regeringen fremsatte, vedrører jo områder, der politisk er stærkt i søgelyset, nemlig arbejdsløshedskasserne, hvortil regeringen foreslog arbejdsgivernes bidrag forøget, og ydelserne

på byggestøttelånene, hvor regeringen foreslog en forøgelse af afdragene. Som bekendt forlangte oppositionen, at det indbyrdes forhold mellem de forskellige kasser skulle ordnes samtidig med forhøjelsen af arbejdsgiverbidragene, og at renten af byggestøttelånene skulle forøges. En ordning, således at parterne imødekom hinanden, har været forsøgt, men ingen af os har været tilbøjelige til at give indrømmelser, og jeg tror ikke, at man skal vente at komme videre på disse to punkter nu. Der er jo også det at sige til begge disse forslag, at de ikke er egentlige besparelser, men blot forøgelser af statens indtægter, og det vil jo sige merudgifter for visse dele af befolkningen. Jeg forstår da også den højtærede finansministers udtalelser ved dette forslags fremsættelse således, at det ikke var så nødvendigt, at spørgsmålet om disse besparelser blev løst nu, idet det overskud på budgettet, man tilsigtede, var opnået på anden måde, nemlig ved større indtægter af indkomstkatten og en bedre udvikling i statsbanernes økonomi. Det betyder, at disse to spørgsmål — om arbejdsløshedskasserne og om ydelserne på byggestøttelånene — kan tages op på en bredere basis, således at der ikke blot bliver spørgsmål om forhøjelse af arbejdsgiverbidraget, men også om de enkelte arbejdsløshedskassers indbyrdes stilling og om ordningen af hele dette spørgsmål, ligesom også ydelserne på byggestøttelånene kan tages op i deres helhed.

Jeg går ud fra, at den tale, der har været om nedsættelse af forsvarsudgifterne, nu er forstummet. Sparsommelighed er naturligvis påkrævet inden for forsvaret — som andre steder — men vi er dog vist nu alle klar over, at vort forsvars effektivitet bør forøges i henhold til de foreliggende planer.

Vi er enige om i finansudvalget i samarbejde med den højtærede finansminister at fortsætte arbejdet for at finde frem til egentlige besparelser på forskellige områder inden for administrationen. Vi har endnu en del forslag til nærmere undersøgelse, bl. a. det spørgsmål, om der ikke hos de forsømmelige barnefædre kan indrives nogle af de mange penge — 26-27 mill. kr. årlig — som staten må udrede i underholdsbidrag. På nogle punkter kræver besparelser lovændringer, f. eks. med

[Thestrup.]

hensyn til bidragsfondens afskaffelse, og for nogle punkters vedkommende er besparelserne iværksat fra det kommende finansår at regne. Vi fortsætter altså sparebestrebelse.

Jeg skal herudover ikke gå ind på de enkelte indtægter og udgifter, men — således som det jo er meningen ved en førstebehandling — udtale mig om forslaget i dets helhed, dets principper, om jeg så må sige.

Den højtærede finansminister karakteriserede i sin fremsættelsestale udsigterne for finansåret 1957-58 som nogenlunde tilfredsstillende ud fra et snævert statsfinansielt synspunkt, for så vidt som det næppe skulle vise sig nødvendigt at optage nye lån for et væsentlig større beløb end de samlede afdrag på statsgælden. Der skulle med andre ord være udsigt til nogenlunde balance på det samlede statsbudget, så overtræk i nationalbanken kunne undgås.

Det lyder umiddelbart temmelig forjættende. Alligevel kan der anføres alvorlige indvendinger mod den form for budgetbalance, som den højtærede finansminister finder nogenlunde tilfredsstillende. Vi må i hvert fald fra vor side tage afstand fra den forestilling, som den højtærede minister gør sig, at man permanent skal kunne indrette sig på at skabe balance på det samlede statsbudget ved at anvende et større overskud på drifts- og anlægsbudgettet til at dække et stort underskud på kapitalbudgettet hidrørende fra statens omfattende udlånsvirksomhed. Det er en uheldig sammenblanding af drifts- og kapitaltransaktioner, som her finder sted, en sammenblanding, som kan bidrage til at tilsøre, at statens udlånsvirksomhed har antaget et større omfang end foreneligt med sund økonomi.

Jeg vil imidlertid gå et skridt videre. Jeg vil rejse det spørgsmål, om det nu ikke er at strække skattebegrebet lovlig vidt, når man lader staten kræve mere ind i skatter, end der er fornødent for at dække dens udgifter. Og jeg kan godt sige, at jeg ikke tror, at det har været meningen med adgangen til at pålægge skatter, at staten kan opkræve mere, end den skal bruge til finansiering af sine driftsudgifter, og så

simpelt hen låne de overskydende penge ud. Det kan være diskutabelt nok, at staten finansierer sin egen bygge- og anlægsvirksomhed over det løbende budget.

Men det er naturligvis udlånet, der er det afgørende punkt, og jeg kan godt se, at den højtærede finansminister kommer ind i nogle store vanskeligheder, hvis han skal skaffe penge til store udlån uden at kræve mere ind i skat, end statens driftsudgifter nødvendiggør.

Det virkelige middel til at dæmme op for denne uheldige udvikling er at få taget alvorligt fat på en systematisk reduktion år for år af statens udlånsvirksomhed, og her er det naturligvis navnlig byggeriet, jeg tænker på. Det må nemlig efterhånden stå alle klart, at vore problemer med statsfinanserne i meget høj grad kan henføres til de store finansieringsforpligtelser, som staten har påtaget sig over for boligbyggeriet.

For boligbyggeriets vedkommende har denne udvikling været nøje forbundet med det edderkoppespind af huslejestop og divergerende finansieringsvilkår, som vi ikke hidtil har formået at rive os ud af. Til 1. april 1958 udløber huslejeloven og til 1. april 1959 byggestøtteleven. I det finansår, vi her taler om — finansåret 1957-58 — må vi her i tinget tage alvorligt fat på at forme en bygge- og boligpolitik, der baseres på, at folk efterhånden kommer til at betale markedsprisen for deres boliger. Før dette sker og staten dermed gradvis kan trække sig ud af sin direkte finansiering af boligbyggeriet, så alle erhverv kan komme til at konkurrere på lige fod om kapitalen, kommer vi ikke ud af de senere års økonomiske uføre.

Jeg har tidligere peget på, at det måske kan blive nødvendigt at oprette et særligt tredjeprioritetsinstitut, og jeg vil ikke afvise, at det i en overgangstid kan blive nødvendigt at ledsage statens udtræden af den direkte finansiering af boligbyggeriet med, at der midlertidigt ydes visse garantier for særlige lån i kredit- og hypotekforeninger.

En sådan normalisering ville have en gavnlig indvirkning på hele kapitalmarkedet. Salg af sådanne private kreditinstitutters obligationer vil nemlig ikke have de

[Thestrup.]

samme uheldige samfundsøkonomiske virkninger som finansiering gennem for høje skatter eller som salg af statens boligobligationer og belaster ikke kapitalmarkedet på samme måde som et sådant obligationssalg. Medens et salg af nye statsobligationer formindsker samfundslivskviditeten med samme kronebeløb — og derfor vil føre til en generel renteforhøjelse — gælder dette ikke ved et stigende salg af de private kreditinstitutters obligationer. Salget af disse betyder nemlig blot en ombytning inden for kreditsystemet af én slags fordringer med en anden slags. En sådan ombytning bevirker ingen ændring i samfundslivskviditeten, og markedet vil under stabile forhold kunne optage en øget mængde papirer uden ændringer i renteniveauet som helhed.

I sin fremsættelsestale var den højtærede finansminister inde på de usikkerhedsmomenter, de senere måneders storpolitiske begivenheder rummer for vore hjemlige statsfinanser. Og ministeren understregede, at selv bortset fra disse ekstraordinære forhold var det kun ud fra et snævert statsfinansielt synspunkt, at han fandt budgetstillingen tilfredsstillende, idet budgetpolitikken jo måtte bedømmes i forhold til den samlede økonomiske udvikling her i landet. Ministeren gav i denne forbindelse udtryk for, at hvis den nuværende finanspolitik for tiden kan siges at være tilstrækkelig, så var det kun, fordi der samtidig føres en meget tilbageholdende kreditpolitik, som har virket bremsende på erhvervslivets udvikling.

Det er kendsgerninger, der rummer meget dystre perspektiver. Sagen er jo nemlig den, at det ikke er gået særlig godt i dansk økonomi i de sidste år, hvor de for kraftige pengelønstigninger sammen med en overdreven statslig finansieringsaktivitet har skabt vanskeligheder, som har måttet bekæmpes med kreditstramning og finanspolitiske kriseforlig, der har væltet stadig nye bølger af skatter og afgifter ind over befolkningen. Der er med andre ord ført en politik, der har hæmmet og beskåret produktion og erhvervsmæssige investeringer, og som samtidig har indebåret, at statens finansiering af boligbyggeriet og de dermed følgende forstyrrelser på kapitalmarkedet

har presset obligationsrenten op på et rekordniveau.

Gennem de nye skatter og afgifter har man inddraget en del af den private opsparing til fordel for det offentlige med det resultat, at vi ikke blot har fået et lavt investeringsniveau, men samtidig mindre produktive investeringer og ikke den stabilitet og fremgang, der jo dog var meningen med indgrebene. De egentlige erhvervsmæssige investeringer er faldet fra 68 pct. til knap 55 pct. af de samlede nyanlæg fra 1951 til 1954, medens de offentligt finansierede investeringer er blevet tilsvarende udvidet. At denne tendens blev fortsat i 1955, viser en i år foretaget opgørelse fra statistisk departement, der afslører, at industriens investeringer i dette år var mellem 5 og 10 pct. lavere end i 1954. Vi er på denne måde sakket bagud her i landet med privat produktion og investering, medens landene rundt omkring os er præget af højkonjunktur og ekspansion i erhvervslivet.

Samordningsudvalget har peget på, at man må frygte for, at en relativt lav investeringskvota opretholdt i en årrække vil tendere mod at fremkalde en endnu lavere opsparing og investering i fremtiden. Jeg beder om tilladelse til et citat:

„Det er derfor af stor betydning“ — siger udvalget — „at risikoen for udviklingen af en sådan ond cirkel på investeringsområdet afbrydes så hurtigt som muligt.“

Jeg tror ikke på, at finansministerens overbudgetteringspolitik kan bringe os ud af denne onde cirkel. Jeg tror ikke, at der er nogen anden vej ud af den, end at staten afvikler sin finansieringsvirksomhed, således at den private opsparing igen kan få et råderum. Thi den private opsparing er det eneste, hvorpå et sundt erhvervsliv og en sund samfundsøkonomi kan opbygges. Det er det, der ligger bag mit partis tale mod socialisering. Og det er derfor, vi ser med ængstelse på, at overbudgetteringen synes at skulle blive permanent.

Må jeg i den forbindelse sige, at jeg stærkt vil anbefale det forslag, som Danmarks Sparekasseforening og Danske Bankers Fællesrepræsentation har stillet om skattefrihed for en vis begrænset årlig opsparing inden for en bunden 7 års periode. Det vil bøde en lille smule på alle de slag, som de senere

[Thestrup.]

års udvikling har tilføjet opsparingsviljen. Og det vil tillige være en støtte til den investering, vi så stærkt ønsker.

Og hvis nogen er ængstelige for følgerne af afviklingen af den stramme økonomiske politik, hvor staten har den afgørende indflydelse på det økonomiske område, vil jeg minde om, at vor historie jo tidligere har kendt en økonomisk politik, der i meget kan minde om den nuværende, nemlig den politik, som de enevældige konger førte i det 18. århundrede: merkantilismen med dens statsfinansiering og statsdrift af erhvervsvirksomheder. Historien viser os, hvilke lykkelige virkninger det havde for samfundet, da man igen overlod initiativet til erhvervene selv. Mon ikke tiden nærmer sig, hvor det vil have heldige virkninger, om staten overlader initiativet på det økonomiske område til erhvervene selv og giver det enkelte menneske større muligheder for at disponere også over sine egne økonomiske forhold. Jeg tror godt, at de enkelte mennesker kan tage det ansvar, der følger hermed.

Det er ikke min hensigt med det, jeg har sagt om boligbyggeriets finansiering, at sige, at den høje regering alene bærer ansvaret for byggestøttelovene og huslejelovene. Vi har alle i dette ting et ansvar for disse love. Vi er vel også alle af den opfattelse, at en overgang var det store boligbyggeri nødvendigt; men der går heller ikke noget skår af os ved at erkende, at nu kræver forholdene, at de må afvikles. Det er imidlertid denne erkendelse, jeg savner hos den højtærede finansminister.

De synspunkter, jeg har gjort mig til talsmand for, er jo ikke nye synspunkter. De har været fremført over for den højtærede finansminister flere gange fra nationaløkonomers side, bl. a. i anledning af en artikel, som ministeren i Dagens Nyheder for den 24. september 1956 offentliggjorde under titlen „Statens overskud“. Jeg vil gerne sige et par ord om de synspunkter, den højtærede minister her fremsætter. De går kort og godt ud på følgende: den nuværende finanspolitik kan ikke ændres, siger ministeren, der er ingen grund til at give boligbyggeriet en ringere prioritet end erhvervslivets investeringer — ja, boligbyggeriet bør komme foran disse, og foran

disse bør også komme en række offentlige investeringer, hvoraf ministeren i artiklen nævner investeringer med uddannelsesformål og med hensyn til forskning. Efter ministerens tale ved finanslovforslagets fremsættelse kan man vist tilføje: til atomenergiens udnyttelse og til udbygning af trafiknettet.

Jeg synes ikke, at den højtærede ministers synspunkt er rigtigt. Jeg mener, fejlen er den, at ministeren ser bort fra, at behovet for boligbyggeri vil falde væsentligt, hvis huslejestoppet ophæves. Det vil give den ombytning af lejlighederne, som vi ikke hidtil har kunnet få i gang, og dermed en bedre udnyttelse af den eksisterende boligmasse. Det vil tillige påvirke, at der bliver et rimeligt forhold mellem husleje og de øvrige priser og dermed en aftagende bolig efterspørgsel. Under disse forhold kan det lade sig gøre at afvikle statsfinansieringen af boligbyggeriet — og dermed står boligbyggeriet ikke længere i vejen for den så nødvendige øvrige investering.

Jeg tror ikke, at beskæftigelsen i byggeriet i almindelighed derved vil blive mindre, idet der vil komme et erhvervsbyggeri svarende til det, som boligbyggeriet måtte gå ned med. Det gælder for industrien, og det gælder også for landbruget, hvor bygningsforbedringer er i høj grad tiltrængt, forbedringer, der i høj grad vil spare foderenheder og dermed forøge vor produktion eller formidske vore udgifter.

Jeg vil gerne sige én ting til vedrørende huslejestoppet og boligbyggeriet, og det er, at fra begyndelsen af 1960erne vil de store årgange søge lejligheder. Hvordan skal vi så klare den situation, hvis vi ikke forinden har fået frigørelse på boligområdet? Hvis staten skal finansiere det boligbehov, der så bliver, til en boligpris, der ikke står i forhold til de øvrige priser, så forudser jeg, at staten kommer til at indkræve endnu større skatter og alligevel vil blive nødt til at suge al den øvrige kapital til sig derudover. Og hvad bliver så resultatet? Ja, i bedste fald, at vi kan bo, men ikke leve; i værste fald, at vi hverken kan bo eller leve.

Den højtærede finansminister betegner i den nævnte artikel overskuddet på statsbudgettet som „opsparing“. Jeg synes ikke, at det er nogen rigtig betegnelse. Det kan dog vist næppe kaldes for opsparing, at

[Thestrup.]

staten kræver mere ind i skatter, end den skal bruge til sine driftsudgifter, for så at anvende disse penge på en anden måde. Det er en similiopsparing, som jeg tror man skal være meget varsom med at regne i klasse med opsparing, som mennesker foretager ved at underkaste sig afsavn af den ene eller anden art.

Jeg vil henlede opmærksomheden på de planer, der i øjeblikket drøftes om et fælles-europæisk marked. Kommer et sådant, må vi jo være med. Og vi må ønske og arbejde for, at det kommer. Vi er vist mange, der i den sidste tid har følt, hvor nær de vest-europæiske lande — og hertil regner jeg de nordiske lande — står hinanden, og har mærket, at det som regel er sådan, at det, der rammer ét af dem, rammer dem alle. Men det kan vist ikke nægtes, at vi med den økonomiske politik, vi i øjeblikket fører, med den for lave investering og den for lave aktivitet, vil blive særdeles vanskeligt stillet, hvis en sammenslutning til et fælles marked kommer nu. Også af denne grund burde vi søge at lægge vor økonomiske politik om. Jeg kan heller ikke se rettere, end at det vil være lettere for os at indtræde i et sådant europæisk fællesmarked, hvis vi forinden havde fået det nordiske fællesmarked etableret.

Min partigruppens formand, det ærede medlem hr. Aksel Møller, der for tiden er syg, har fremsat til overvejelse og nærmere undersøgelse nogle forslag med det formål at hidbringe en ændring i vor økonomiske politik. Han har foreslået, at boligministeren benytter den adgang, han har efter byggestøttelovens § 1, stk. 3, til at udlevere statsobligationer i stedet for at udbetale kontante penge i byggestøttelån, at man foretager en skattenedsættelse på 300 mill. kr., dog således at beløbene bindes som bunden opsparing i bank eller sparekasse for dermed at forhindre en stigning i pristallet, at lade personer i huse med boligstøttelån indbetale ekstraordinære afdrag på lånet, således at beløbet blev fradragsberettiget på den kommunale selvangivelse, at give ejere af udlejningsejendomme adgang til samme skattefri afskrivninger, som er gældende for erhvervsbyggeri, at foretage en forbedring af afskrivningsreglerne for erhvervene og gennemføre en lovgivning om investerings-

fonds, at der gives skattefrihed for visse opsparinger, at der gives skattemæssige lettelser for den, der betaler sine børns eller sin egen uddannelse, og at der foretages en undersøgelse med henblik på en omlægning af skattesystemet, hvorved statskatterne i højere grad lægges på forbruget, idet en samtidig nedsættelse af den direkte skat på indkomster, der vedrører mellemstanden, gennemføres. Jeg gentager, at forslagene er fremsat ikke til beslutning om deres gennemførelse, men til overvejelse og undersøgelse for at bringe vore tanker på disse områder ind i nye baner. Og er det mon ikke det, de politiske partier og alle vi herinde, der tilhører dem og arbejder ud fra dem, trænger til? Er forholdet ikke det, at vi er bundne af dogmer og dyrker dogmer i ikke ringere grad end den lærde tids teologer?

Hermed kommer jeg til et område, hvor den høje regering og det parti, den er udgået fra, lader sig binde for meget af dogmer.

Da begrebet ejendomsret i en vis periode var blevet overeksponeret og overvurderet, opstillede en af de socialistiske forfattere dogmet „Al ejendom er tyveri“. Det er ejendommeligt at se, hvorledes dette dogme, optaget i den teoretiske socialisme, har øvet sin indflydelse og selv i dag her i dette land stadig har en vis virkning. Mon ikke vi alle herinde — måske med enkelte undtagelser — erkender, at ejendomsretten som institution, som retsinstitut, har øvet og stadig øver en umådelig indflydelse i retning af at stabilisere samfundet, civilisere menneskene og give den økonomiske proces et fast grundlag? På den anden side ved alle, at hvis begrebet overeksponeres, således som vi har set det i visse perioder og set det i visse lande, virker det skadeligt. Her som de fleste andre steder i samfundslivet er der en gylden mellemvej, som skal vælges. Man skal vogte sig for det overdrevne i den ene eller den anden retning. Den form for ejendomsret, der tidligst fik virkelig betydning, var ejendomsretten til jord, og ingen vil bestride, at den vedblivende har en meget stor betydning i vort samfund. Og det vil jo sige ikke blot ejendomsretten til herregården, gårdbruget og husmandsbruget, men også ejendomsretten til den store byejendom og det lille parcelhus. Bag erhvervelsen af hver enkelt af disse ejendomme

[Thestrup.]

ligger der som regel en samfundsmæssig indsats, som vi alle har haft gavn af, og med opretholdelsen af denne private ejendomsret ved vi alle at vi giver samfundet en stabilitet og et fast fundament, som det ikke kan undvære. Jeg går ud fra, at den højtærede finansminister — den høje regering i det hele taget — er enig med mig i disse synspunkter.

Så virker det unægtelig i høj grad besynderligt at se den høje regering for anden gang komme med forslaget om grundstigningsskyldens udvidelse, ikke blot således at staten tager al stigning i grundens værdi, men også en udvidelse til, at staten, hvis en inflatorisk bevægelse kommer — og den slags bevægelser er jo ikke hidtil gået uden om os — opæder selve den oprindelige værdi og udrydder den private ejendomsret til jord. Jeg kan forsikre den høje regering om, at dette forslag vil møde den mest afgjorte modstand fra vor side. Jeg tror også, at jeg kan forsikre det høje ting om, at hvis det skulle være så letsindigt at imødekomme regeringens forslag, vil det blive mødt med kravet om, at en sådan lov bliver sat til side som grundlovsstridig.

Det er anden gang under denne debat, at jeg advarer regeringen mod at drive beskatningsretten ud over dens naturlige grænse. Det er ikke grundlovens mening med at give flertallet i dette ting ret til at vedtage skattelove, at det kan vedtage, hvad det vil. Beskatningsretten omfatter retten til at indkræve midler til statsudgifternes dækning. Man kan derigennem begunstige visse klasser og være hård mod andre klasser. Men man kan ikke gennem beskatningsretten angribe ejendomsretten til fast ejendom, som grundloven selv erklærer for ukrænkelig.

Lad dog dette dogme om ejendomsretten som tyveri blive placeret det sted, hvor det hører hjemme: på de socialistiske doktriners pulterkammer.

Jeg tror også, at vi skal vogte os for dogmet om, at udstykning til alle tider

og under alle forhold er rigtig. Når man ser hele det kæmpemæssige administrationsapparat, som her i landet er skabt for at sørge for udstykning, når man tager i betragtning, hvilke ofre det øvrige samfund må bringe for at tilvejebringe hvert enkelt nyt brug, og endelig at det i alt fald i dag ikke længere er givet, at den driftsform, man derved skaber, er mere udbyttegivende end andre former, så forekommer det mig, at man skal være forsigtig med at udstykke bestående brug, og at man gjorde bedre i at anvende disse statsmidler til nyindvinding af jord ved afvanding og landvinding.

Jeg talte ved sidste års finanslovdebat om de farer, som pristalssystemet rummer. Jeg skal ikke gentage, hvad jeg dengang sagde; jeg vil kun bemærke, at det desværre stadig har aktualitet. Måtte der dog blive en voksende forståelse for, at det nuværende system mere bidrager til at jage priserne i vejret end til at sikre dem, det skulle sikre, stabile forhold.

Jeg kan måske i den forbindelse ligesom den sidste ærede taler spørge den højtærede finansminister, om hans forslag om forlængelse af 1955-afgifterne indebærer en forlængelse af sparebevisordningen.

Jeg skal herefter samle det, jeg har sagt, som mit partis råd til den høje regering:

Vi bør for det første fortsætte vore bestræbelser for at spare på statsbudgettet.

Vi bør snarest muligt begynde overvejelserne over, hvorledes vi får afviklet huslejestoppet og indskrænket statens udlån til boligbyggeriet.

Vi bør være forsigtige med at udvide skattebegrebet ud over, hvad meningen med det har været. Det gælder med hensyn til overbalanceringen, og det gælder med hensyn til angreb på den private ejendomsret.

Vi bør overveje, hvorledes det nuværende pristalssystem kan ændres således, at det bedst muligt sikrer dem, det skal sikre, uden at jage priserne i vejret.

Vi bør overveje, hvorledes vi får brudt

[Thestrup.]

investeringsforringelsens onde cirkel, og her bør vi undersøge og overveje de forslag, der er stillet af min gruppes formand, det ærede medlem hr. Aksel Møller.

Vi bør gennemføre det forslag, som banker og sparekasser har stillet om en skattefri opsparing bundet gennem 7 år.

Hermed kan jeg give mit partis tilsagn om en velvillig behandling af det foreliggende finanslovsforslag.

Bertel Dahlgaard: Behandlingen af finansloven har i alle disse efterkrigsår været omgivet med megen usikkerhed. Bedømmelsen af den økonomiske udvikling ude i verden har fra år til år været meget vanskelig, og da dansk økonomi og danske finanser er så uhyre afhængige af verdenspolitiske begivenheder, har enhver bedømmelse af den sandsynlige udvikling herhjemme måttet ske med mange forbehold.

I ganske særlig grad gør disse forhold sig gældende i år. Usikkerheden minder noget om den tid, hvor vi skulle skønne over de økonomiske forhold herhjemme i skyggen af Koreakrigens indvirken på økonomien. Man kan vist sige, at der i den nuværende situation er for mange ubekendte til, at sikre slutninger kan drages på mange af finanslovsforslagets områder. Det må derfor blive visse hovedsynspunkter, man må holde sig til.

Forinden jeg går ind på disse hovedsynspunkter, vil jeg gerne nævne et enkelt problem. Som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen anførte, er der på finanslovsforslaget ikke optaget noget beløb vedrørende foranstaltninger til sikring af Limfjordstangerne, Thyborøn havn og Thyborøn kanal i henhold til loven af 1946, og man har undladt det med den begrundelse, at der endnu ikke er taget endelig stilling til omfanget af disse arbejder. Den diskussion, der i den sidste tid er ført mellem teknikere indbyrdes og mellem teknikere og videnskabsmænd om Thyborøns fremtid, tror jeg er genstand for levende opmærksomhed overalt i landet på grund af de store økonomiske og finansielle interesser, der knytter sig til sagen, og særlig er spørgsmålet jo af vital betydning for Thyborøn og for Limfjordssegnene i det hele taget, hvor man følger diskussionen med den største spænding. Be-

mærkningerne til finanslovsforslaget tager jeg som udtryk for, at vi står foran dybtgående overvejelser af spørgsmålet, foranlediget af de nye, men også divergerende synspunkter, den nævnte diskussion har fremkaldt, og hvor jo ikke mindst professor Lundgrens udtalelser til offentligheden synes at have åbnet helt nye perspektiver. Jeg vil gerne spørge den højtærede trafikminister, om han allerede på nuværende tidspunkt kan fremsætte udtalelser om sine overvejelser vedrørende sagen.

Jeg skal herefter vende mig til de almindelige betragtninger vedrørende finanslovsforslaget. Det naturlige udgangspunkt vil formentlig være 9 tal, som jeg nu skal nævne.

I finansåret 1955-56 var statens indtægter 4,7 milliarder kr. og de samlede drifts- og anlægsudgifter 4,1 milliard kr.; der var altså et overskud på ca. 600 mill. kr. For indeværende finansår regner finansministeren med, at indtægterne vil stige med ca. 200 mill. kr. til 4,9 milliard kr., medens udgifterne vil stige med godt 400 mill. kr. til 4,5 milliard kr.; overskuddet skulle derefter blive ca. 375 mill. kr. Det fremsatte finanslovsforslag for 1957-58 regner med en stigning i såvel indtægter som udgifter på 100 mill. kr. set i forhold til indeværende år, så indtægterne i det kommende finansår skulle blive 5 milliarder kr. og udgifterne 4,6 milliard kr., hvorved overskuddet skulle blive det samme som i år, nemlig ca. 375 mill. kr.

Det første, man hæfter sig ved i disse tal, er det meget betænkelige, at udgifterne i år ventes at ville stige med 400 mill. kr., medens der kun ventes en stigning i indtægterne på 200 mill. kr. Det vil sige, at staten i indeværende år øger sit nettoforbrug med 200 mill. kr., samtidig med at befolkningens købeevne er steget med nogle hundrede millioner kroner. Her møder vi den første grund til betænkelighed i dansk økonomis stilling. Jeg tror, der sjældent i en situation har ligget en så stærk opfordring for staten til at tvinge sit forbrug ned. Det er da også den reelle baggrund for det sidste års tale om besparelser. I sidste folketingsår understregede jeg gang på gang her i tinget og i finansudvalget, at nu måtte det blive alvor, og finansudvalget og finansministeren har haft

[Bertel Dahlgaard.]

mange samråd, men vi kan jo lige så godt erkende, at det i stort omfang er blevet ved snakken. Mulighederne var der, men når den ene part standsede én besparelse, standsede den anden part til gengæld en anden besparelse. Man sidder med følelsen af, at partierne endnu ikke forstår, at de lever under nødvendighedens lov. Desværre er det meste af finansåret gået med snak, så yderligere besparelser ikke kan få væsentlig virkning i indeværende finansår.

Det næste, man hæfter sig ved i de tal, jeg nævnte, er, at finansministeren regner med, at indtægter og udgifter vil stige med samme beløb i det kommende finansår, nemlig 100 mill. kr. Jeg kan kun betragte denne antagelse som et fromt ønske, der ikke har megen forbindelse med den virkelighed, der omgiver os. Skal noget sådant opnås, må der ske en betydelig klimaforandring herinde og forholdene ude i verden undergå væsentlige forandringer.

Må jeg nævne enkelte ting, som vi vist meget hurtigt må tage ind i vore overvejelser: dersom den nuværende uro ude i verden fortsætter i de kommende måneder, må vi forberede os på en ny prisklemme for Danmark. Ikke blot olie og andet brændsel vil stige stærkt i pris; der er selvfølgelig risiko for, at også de andre råstoffer, som vor produktion er afhængig af, vil stige i pris, mens det er vanskeligt at tænke sig, at vore eksportvarer vil stige tilsvarende. Vi skal ikke mane Koreakrigens følger for os frem, men vi må regne med den mulighed, at Danmarks stilling bliver svækket sammenlignet med de andre lande, hvoraf de fleste selv ejer råstoffer, som giver dem øget fortjeneste. Vi behøver blot at tænke på den forskel, der i en sådan situation er mellem Danmarks og Norges stilling, hvor dette lands vældige handelsflåde og store råstof- og kraftreserver vil være et stærkt økonomisk værn for landet. Svækkelsen for Danmark kommer på et tidspunkt, hvor vor produktion ikke er væsentligt stigende, og hvor stigninger i eksporten vanskeligt kan ventes fortsat i samme grad som hidtil.

Den udvikling, vi må frygte, er jo ikke blot af valutarisk art; den vil også drage betydelige finansielle konsekvenser med sig. I denne forbindelse kommer jeg til det

næste, som kan forstyrre de finansministerielle cirkler, nemlig den nærliggende mulighed for nye pristalsstigninger.

Med disse muligheder for store udgiftsstigninger, jeg her har nævnt, må så sammenholdes den nedgang i statens indtægter, som partierne herinde synes at lægge op til. Under den behandling af ligningsloven, der foregår i udvalget i disse dage, er fra forskellig side, bl. a. af de konservative, foreslået nedgang i indtægterne på ca. 30 mill. kr. Der må måske også nu regnes med bortfald af til lægsafgiften på visse motorkøretøjer — ca. 14 mill. kr. — foruden en betydelig nedgang i benzinafgifterne. Der må regnes med store forhøjelser af de civile beredskabsudgifter, som jeg forstår nogle vil mene kan løbe op i trecifrede milliontal; i hvert tilfælde bliver der jo tale om betydelige beløb.

Endelig må det erindres, som også finansministeren nævnte det, at når udgifterne til aldersrente og folkepension ikke er større end de i finanslovsforslaget anførte, skyldes det i nogen grad en fiktion, nemlig dette at en del af folkepensionen for finansåret 1957-58 først kommer til udbetaling fra statskassen i det følgende finansår 1958-59, medens folkepensionsbidraget indgår fuldt ud for det pågældende halvår. Og så må det i øvrigt ikke glemmes, at finanslovsforslaget bygger på, at de midlertidige afgifter, derunder tøjskatten, er opretholdt uændret.

Jeg tror at turde sige, at de perspektiver, jeg her har opridset, skulle kunne få folketinget til at beskæftige sig mere alvorligt med spareproblemet, end det hidtil har været muligt at vinde ørenlyd for.

Blandt de udgiftsforhøjelser og indtægtsnedsættelser, som jeg har nævnt der er stillet krav om, er der flere, som det radikale venstre er tilhænger af, når man betragter hver af dem isoleret. Men tilstanden er ikke længere den, at man kan behandle hver enkelt ting for sig, og at hvert parti kan komme med sine særlige ønsker med det resultat, at når det ene parti får sit ønske opfyldt, kan det andet parti til gengæld få sine krav imødekommet. Det bliver efter mit skøn tvingende nødvendigt, at tingene ses i sammenhæng, og at folketingets partier øver sig i selvdisciplin, selv om valgets løsluppenhed frister mange. Såvel finans-

[Bertel Dahlgaard.]

ministeren som partierne ved, at således er stillingen, og det bør siges før valget og ikke vente til efter dette.

Det særlige økonomiske tryk, som den ændrede verdenspolitiske situation vil lægge på Danmark, vil nødvendiggøre en ny indstilling og anvendelse af nye midler på det økonomiske område. Den sidste tids forbedring af valutastillingen er jo udtryk for ekstraordinære dispositioner. Det er rigtigt, som professor Nyboe Andersen forleden sagde, at fører den nye verdenssituation til nye valutavanskeligheder, da kan de gamle metoder ikke mere bruges. I 1951 var midlet højere skatter, bunden opsparing og kreditstramning, og det var under de daværende forhold forsvarligt. I 1954-55 var midlerne de samme, men dog tillige forbundet med gennemførelse af visse besparelser. Midlerne var også på dette tidspunkt forsvarlige. De i 1954-55 gennemførte foranstaltninger førte til ny fremgang i valutastituationen, men ikke så meget, at kredit- og rentestramningen kunne lempes. Det er nu imidlertid klart, at en kreditstramning som den nuværende bliver mere betænkelig og skadelig, jo længere den varer, fordi den bremser det initiativ og den investering, som er forudsætningen for, at de store årgange af unge kan uddannes og beskæftiges.

Når vejen nu altså i det væsentlige er spærret for en større samlet skatteudskrivning og kreditstramningen ikke kan skærpes, men må lempes, tvinges man simpelt hen til at betræde sparevejen, det vil sige nedsættelse af statens forbrug og fremme af befolkningens opsparing. Dette må være kernen i det mål for landets politik, vi sætter os i de kommende måneder. Men hertil må så føje sig bestræbelser for at bremse befolkningens kapløb om indkomststigninger, som ikke er forbundet med større produktion, og som derfor blot betyder højere omkostninger og ringere konkurrenceevne, medens ingen opnår nogen reel gevinst. Jeg er overbevist om, at der i alle kredse af befolkningen, i alle samfundslag, er en meget stærk vilje til at bidrage til, at denne skiftevis forhøjelse af hinandens indtægter uden baggrund i virkelig øget velstand i størst muligt omfang standses.

Professor Nyboe Andersen brugte det udtryk, at det kan blive nødvendigt at stile mod en økonomisk borgfred i et vist tidsrum. Jeg er i og for sig ligeglad med, hvilket udtryk man vælger, men jeg er sikker på, at hvis den politiske uro ude i verden og den deraf følgende økonomiske uro fortsætter endnu nogen tid, bliver det nødvendigt, at følgerne for Danmark heraf tages op til en helhedsovervejelse, hvor man ser tingene i sammenhæng og handler derefter.

De sidste dages begivenheder her på Christiansborg, hvor en vis politisk uforsonlighed synes at splitte kræfterne i stedet for at samle dem, vil i hvert tilfælde føre med sig, at det radikale venstre ved de enkelte vigtige beslutninger må forbeholde sig at se dem i deres sammenhæng med helheden. Hvad behandlingen af finanslovsforslaget angår, må man altså vende opmærksomheden fra at øge udgifterne til at nedsætte dem. Så vil nogle sige: ja men det viser sig jo, at det ikke lader sig gøre. Det passer imidlertid ikke. Vi var — blot for at nævne et eksempel — i finansudvalget på et vist tidspunkt nået så vidt på nogle områder, at man lige stod over for på de civile områder at gennemføre yderligere statsbesparelser på 40-50 mill. kr.; men så gik det i hårdknude. Også andre betydelige besparelser af forskellig art var under alvorlig overvejelse.

Så siger man: ja men nu kan der jo i hvert tilfælde ikke spares på det militære område. Det ærede medlem hr. Thestrup understregede det meget stærkt her. Lad mig sige, at det er jo klart, at besparelsesmulighederne på dette område ikke er de samme i en tid, hvor de internationale modsætninger er skærpet stærkt, og hvor bl. a. Danmarks kontingent til De Forenede Nationer vil betyde udgifter også for Danmark, som i en tid, hvor der sker en åbenbar afspænding af de internationale modsætninger. På den anden side er der mange herhjemme, der glemmer, at ethvert lands militærudgifter også er underkastet den økonomiske nødvendigheds lov, og det vil i den kommende tid særlig gælde Danmark. Hele denne sag har jo, med Danmarks medlemskab af NATO, mange sider både udadtil og indadtil, når spørgsmålet om Danmarks rustningsbyrder skal afgøres.

Må jeg i denne forbindelse minde om, at

[Bertel Dahlgaard.]

under finanslovbehandlingen i fjor udtalte den daværende forsvarsminister i et svar til mig (Folketingstidende 1955-56, sp. 1594):

„I anledning af det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaards efterlysning af klarhed over de udenlandske bidrag til nyanskaffelser og investeringer i det danske forsvar skal jeg bekræfte, at der ved tidligere forhandlinger i NATO ikke er blevet skabt klarhed over, i hvilket omfang der kan forventes bidrag til nyanskaffelser fra NATO til de respektive NATO-lande, men i det nedsatte forsvarsudvalg er man i høj grad opmærksom på, at der her er et problem, og det kan derfor forventes, ja, spørgsmålet derom er allerede behandlet, at det på et eller andet tidspunkt vil blive inddraget i forhandlingerne.

Hvad angår det ærede medlems udtalelser om forholdet mellem Danmarks og de øvrige NATO-landes forsvarsudgifter, har regeringen ikke accepteret berettigelsen af de sammenligninger af forsvarsudgifterne, der placerer Danmark praktisk talt på nederste plads. Man har ved gentagne lejligheder hævdet dette standpunkt over for NATO-myndighederne med den begrundelse, at sammenligningsgrundlaget ikke tager alle faktorer med i betragtning.“

Jeg ved ikke, om denne klarhed senere er tilvejebragt. Hvad angår den skete sammenligning mellem Danmarks og andre landes militære udgifter, hvis berettigelse den danske regering altså ikke har accepteret, får dette spørgsmål yderligere aktualitet netop nu, hvor prisbevægelserne med hensyn til råstofferne efter al sandsynlighed forskyder sig stærkt i Danmarks disfavør. Jeg må forhåbentlig kunne gå ud fra, at regeringen under de kommende forhandlinger i Paris vil fastholde sit standpunkt på dette område over for NATOs tendenser — også for tiden tendenser — til at lægge nye byrder på Danmark.

Jeg har i disse bemærkninger ganske set bort fra spørgsmålet om tjenestetiden, men det vil vel for de fleste være en vanskelig tanke, at det meget omtalte samarbejde mellem tysk og dansk militær som grundlag skulle have 12 måneders tjenestetid i Vesttyskland og 16 måneders tjenestetid i Danmark.

Jeg gør i øvrigt opmærksom på, at under finansudvalgets behandling af militærbudgetterne blev der påpeget adskillige muligheder for besparelser, som ikke ville forringe forsvaret.

Alle disse spørgsmål står over for en afklaring i de kommende måneder, hvor vel også forsvarsudvalget må gøre sit arbejde færdigt, og et endeligt standpunkt til forsvarsministeriets budgetter må kunne tages forud for finanslovsforslagets vedtagelse inden 1. april. Jeg har imidlertid villet gøre disse bemærkninger bl. a. i anledning af, at der øjensynligt er mennesker, som med baggrund i begivenhederne ude i verden mener, at hermed hører de økonomiske ræsonnementer vedrørende forsvarsbudgetterne op.

Må jeg slutte med at sige, at hvad det kan blive nødvendigt at foretage i de nærmest kommende måneder, foranlediget af verdensbegivenhedernes udvikling, bør altså efter vor formening foretages også ud fra en langtidsbetragtning vedrørende dansk økonomi. Jeg minder om, at det nu er et halvt år siden, det økonomiske samordningsudvalg afgav sin betænkning. Der skete derefter det ret enestående, at denne betænkningens skildringer af den hidtidige udvikling, af den nuværende tilstand og af, hvad der fremtidig bør tilstræbes, mødte en ret bred tilslutning i alle partier.

Nu er en sådan betænkning jo ikke skrevet blot med det formål, at den herefter skal sættes hen på en boghylde, og at den så ikke skal have nogen indflydelse på den fremtidige økonomiske politik her i landet. Betænkningen havde ikke til hensigt at sige til regering og folketing, at nu burde dette eller hint kompleks af love gennemføres, men den havde så øjensynlig til hensigt at anbefale i tide at forberede den størst mulige fælles målsætning for lovgivningsmagten, organisationerne og nationalbanken med hensyn til Danmarks fremtidige økonomiske politik.

Jeg har ikke hidtil fået noget endeligt svar på, om den høje regering tænker sig i større eller mindre grad at følge betænkningens anvisninger med henblik på en sådan forberedelse. I det radikale venstre mener vi, at de retningslinjer, der indeholdes i betænkningen, nu bør følges.

Jeg skal hermed anbefale finanslovsforsla-

[Bertel Dahlgaard.]

get til en særdeles grundig behandling post for post. Jeg går ud fra, at denne behandling vil forme sig som en genoptagelse af det sparearbejde, der blev misrøgtet i sidste folketingsssamling. Jeg minder om, at folketinget oven i købet ved lov har pålagt sig selv pligt til i tide at forberede de varige besparelser, som fra og med 1958 skal dække halvdelen af udgifterne til folkepensioneringen.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Angående Leonhard Hansens efterfølger her i tinget skal jeg meddele:

Der er ingen stedfortræder for socialdemokratiet i Århus amtskreds, og det ved folketingsmand Leonhard Hansens død ledigblevne mandat går herefter over til Haderslev m. fl. amters amtskreds, hvor 1. stedfortræder for socialdemokratiet er tidligere medlem af landstinget, trafik ekspedient Alfred Kristensen, Bylderup-Bov.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 5. december, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1957 til 31. marts 1958.

2) *Spørgsmål til ministrene.*

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v.

Mødet hævet kl. 16²⁰.

33. møde.

Onsdag den 5. december kl. 10.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, for at han som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte et tidligere anmeldt forslag til folketingsbeslutning.

Ordføreren for forslagsstillerne (Aksel Larsen): Jeg tillader mig herved at fremsætte *forslag til folketingsbeslutning om forholdsregler mod prisstigninger.*

Det har længe været klart, at afskaffelsen af priskontrollen og dens såkaldte erstatning med loven om monopoltilsyn har bevirket, at priserne på befolkningens almindelige forbrugsvarer er steget mere, end de burde, og mere, end det er rimeligt. Nu er en ny og temmelig voldsom bølge af prisstigninger undervejs. Årsagen er lukningen af Suezkanalen, der igen er en følge af Englands, Frankrigs og Israels krig mod Ægypten. Det er naturligvis lidt vanskeligt at profetere, især om fremtiden, som Storm Petersen siger, men enhver, der har øjnene åbne, kan da se, at der vil komme endda særdeles alvorlige prisstigninger udefra, og enhver, der har øjnene åbne, må kunne se, at disse prisstigninger udefra vil blive endnu alvorligere herhjemme. Man er allerede godt i gang med at sætte priserne i vejret på lagervarer, som er indkøbt, før prisstigningerne som følge af Suezkrisen satte ind, og der må næres alvorlig frygt for, at priseniveauet i løbet af de nærmeste måneder vil stige endda ganske uhyggeligt. Enhver må erkende, at noget sådant vil være til alvorlig skade for Danmarks økonomi. Vi har hidtil, hvis man vil udtrykke sig mildt og forsigtigt, haft en inflatorisk tendens i udviklingen, men hvis priserne nu tager et voldsomt ryk op efter, er jeg bange for, at vi kommer ud i den rene inflation. Enhver kan sige sig selv, at dette vil være meget farligt for Danmarks økonomi, at det vil få følger for vor eksport, at det vil få følger også herhjemme i form af vanskeligheder for erhvervslivet, for beskæftigelsen o. s. v. Det vil umiddelbart få